

zatal a kutatási cél. További – könnyen belátható – követelmény: az egységes koncepciójú rendszeregyüttesnek nyitottnak kell lennie.

- ◆ A tudományos, műszaki és gazdasági információk faktografikus adatbázisainak kifejlesztése a gépipar kiválasztott területein. Ennek az ugyancsak két éve folyó kutatásnak a tervek szerint 1987-ben kell befejeződnie. Míg az előbbi feladat célja a koncepcióegységesítés, itt konkrét adatbázisok létesítéséről van szó.
- ◆ A könyvtári-bibliográfiai folyamatok automatizálása az egységes könyvtári rendszerben. Ez 1989-ig tartó feladat az Állami Könyvtár koordinálásában.
- ◆ Szakosított információs szolgáltatások kifejlesztése és optimalizálása az irányító- és kutatómunka meghatározott területein. Ez az 1990-ig megoldandó feladatcsomag a szlovákiai UAP megvalósításának kiemelt részlete.
- ◆ Az irányítás és a kutatás számára szánt információs szolgáltatások módszertani és technikai eszközrendszerének kialakítása, illetve verifikálása. Ez 1990-ig megoldandó feladat, s főként az interaktív információkeresésre, a konzultatív és szakértői rendszerek működtetésére összpontosítja erőfeszítéseit.

Fejlesztési tennivalók a csehszlovák tudományos, műszaki és gazdasági információs rendszerben

A Csehszlovák Kommunista Párt XVII. kongresszusa a társadalmi tevékenységek valamennyi területén előírta, hogy

- ◆ a kitűzött feladatok megoldását új megközelítésekkel kell gyorsítani,
- ◆ új utakat és lehetőségeket kell keresni a munka hatékonyságának növelésére.

A tudományos, műszaki és gazdasági információs rendszer továbbfejlesztésében is érvényesíteni kell ezeket az iránymutatásokat, mivel az elmúlt öt év fejlődési sikerei ellenére sem tagadható, hogy a rendszer működésének minőségében és hatókörének növelésében elmaradt a kitűzött céloktól.

Mindenekelőtt a fejlesztés prioritásait kell meghatározni, illetve betartani, ami még a meghatározásnál is nehezebb feladat. Nem lehet kétséges, hogy a népgazdaság korszerűsödése, termék- és technológiaváltási kötelezettségei szempontjából legsürgetőbb az *információs célrendszerek kifejlesztése és működtetése*.

További feladatok a programba iktatás előtt

Több részletesen kimunkált kutatási tervet vár jóváhagyásra, illetve a programba való beiktatásra. Ezek a következők:

- ◆ A tudományos, műszaki és gazdasági információk automatizált hozzáférésének integrált rendszere. Javasolt megvalósítási idő: 1987–1991.
- ◆ A tömegkommunikáció információs rendszereinek tökéletesítése. Javasolt végrehajtása 1986 és 1990 között.
- ◆ Termékforgalmi információs rendszer, amelynek kutatása 1988 és 1990 között menne végbe.
- ◆ Specializált információs rendszerek a szabvány- és mérésügy területén. E feladat 1987-ben indulna és 1990-ben fejeződne be.
- ◆ A gépipari automatizált faktografikus információs rendszerek közötti kommunikáció. Itt az 1988 és 1992 közötti évekre javasolják a kutatások elvégzését.

/VEJSOVÁ, A.: Výpočet ekonomické efektivnosti ve státním vědeckotechnickém programu 13. = Československá informatika, 28. köt. 9. sz. 1986. p. 244–249.

POSPÍŠIL, J.: Úkoly prováděcího státního plánu technického rozvoje v rámci SVTP 13. = Československá informatika, 28. köt. 7–8. sz. 1986. p. 193–197./

(Futala Tibor)

Ahhoz azonban, hogy e célrendszereknek legyen miből “táplálkozniuk”, igen nagy hangsúlyt kell helyezni a *faktografikus információs rendszerekre*. Ezt a hangsúlyt körültekintéssel kell párosítani. Egyfelől vissza kell szorítani azokat a téves hiedelmeket, hogy a faktografikus információs rendszerek a tájékoztatás egyedül “üdvözítő” formái volnának. A faktografikus tájékoztatás – bármennyire is fontos és hatékony dolog – mindenképpen csak egyik iránya az információs tevékenységeknek, s mint ilyen, nem pótolja, nem is pótolhatja a hagyományosabb tevékenységeket. Másfelől nem szabad megengedni, hogy a faktografikus tájékoztatás fejlesztése előtt nyitott “zöld út” koordinálatlan versengéssé fajuljon. Az előrehaladást ezért céltudatosan az állami tudomány- és műszaki fejlesztési politika szükségleteinek kell meghatározniuk. Egyebek mellett ezt az utat kell előre “megvilágítaniuk” a *P 13-as állami tudományos-műszaki programba* felvett tájékoztatástudományi kutatásoknak.

További fontos tennivaló: az információs munkahelyek hatékonyságának fokozása érdekében hatékonyabb *koordinálást* és *együttműködést* kell megvalósítani a rendszeren belül. Ezt az informálás jellegében bekövetkező változások, nevezetesen az eddig lefedetlen területek növekvő információs igényei, a komplex informálás iránti kereslet új és új változatai, a termékinformáció elmélyülése iránti kívánalmak, a prognosztikus információk felértékelődésében rejülő kielégítési kényszerek teszik elodázhatatlanná. E téren meg kell találni a "természetes tárgyszerűségeket", magyarul a motivációkat.

Végül: rendbe kell tenni a *tudományos, műszaki és információs rendszer ökonómiáját*. Ennek időszerűségét Csehszlovákiában is az veti fel, hogy az új információs technológia egyre drágább, s az állami

költségvetés ezt a drágulást nem nagyon tudja dotációemeléssel követni. Ráadásul az is tény, hogy az elmélyültebb, a mind "többet tudó" információs szolgáltatások iránt nem vagy alig nő a kereslet, ami fékezi a dotációk növelésének ütemét. Önmagában az "információ-áru" formula, a "fizetni vagy nem fizetni" kérdésében a "fizetni" általános érvényesítése ezeket a kérdéseket nem oldja meg. Ennél sokkal szélesebb társadalmi és népgazdasági összefüggések elemzésére van szükség.

/KUBÍK, J.: Informační soustava VTEI po XVII. sjezdu KSČ. = Československá informatika, 28. köt. 9. sz. 1986. p. 241–243.)

(Futala Tibor)

Csehszlovákiában is bevezetik a nemzetközi szabványosított könyvszámozást

Némileg ugyan megkésve, Csehszlovákiában is be akarják vezetni a nemzetközi szabványosított könyvszámozást, az *ISBN-t* (*International Standard Book Numbering*). Az előkészítő munkálatok a következő területeken folynak:

- ◆ Nyilvántartásba veszik a kiadókat, számításokat végeznek az évi könyvtermés várható mennyiségét illetően. (Előzetesen évi 16 ezer művel számolnak, amelynek fele a hivatásos kiadónál, fele pedig a nem hivatásosaknál jelenik meg.)
- ◆ Megkezdték az ISBN népszerűsítését.
- ◆ Számba vették azokat a jogszabályokat, amelyeket az ISBN bevezetésekor módosítani kell. Összesen hét jogszabály módosításáról van szó. Természetesen az új jogszabályi részekre a szövegjavaslatok is elkészülnek.
- ◆ Előkészületben van az új csehszlovák ISBN-szabvány: már túljutott a harmadik véleményezési cikluson.
- ◆ Hozzáálltak a két nemzeti ISBN-központ anyagi, műszaki és személyi feltételeinek megteremtéséhez. (A Cseh Szocialista Köztársaságban az *Állami Könyvtár*, a Szlovák Szocialista Köztársaságban pedig a *Matica slovenská* fogja ezt a funkciót ellátni. Az Állami Könyvtár a két köztársaság egységes gyakorlatának kialakításáért és folya-

matos biztosításáért is felelős lesz, s ő tartja majd a kapcsolatot a nyugat-berlini nemzetközi központtal is).

- ◆ Készülnek az ISBN bevezetéséhez szükséges módszertani segédletek, előkészületben van a kiadói azonosító számok, illetve az azonosítóval nem rendelkező kiadók számára szolgáló csoportjelzetek kialakítása. A nemzeti bibliográfiákat alkalmassá teszik az ISBN-ek közlésére.

Ezeket a munkálatokat a két köztársaságban megalakult tanácsadó-előkészítő szervezetek végzik, amelyekben a két köztársaság kulturális minisztériumai, az ipari minisztériumok, a nyomdaipari igazgatóságok, a nagyobb könyvkiadók és a nemzeti könyvtárak képviselői vesznek részt.

Az ISBN bevezetésével párhuzamosan szóba került az *ISSN* bevezetése is. (Az említett csehszlovák szabványtervezet az *ISSN*-re is kiterjed.) A bevezetés időpontját még nem ismerik.

/KAŠŠAY, A.: Aplikácia ISBN do československej knižnej produkcie. = Knižnice a vedecké informácie, 18. köt. 4. sz. 1986. p. 165–167./

(Futala Tibor)